

19 เรียนรู้ข้ามศาสตร์

ดำเนินรายการและร่วมอภิปรายโดย ปณิธิ บรรวณ

19-1 ณ จุดตัดสากลความชอบธรรมในการเข้าสู่สงครามของปรัชญาตะวันตกกับการตีเมืองจันทบูรของพระเจ้าตากสิน

กฤติน ลิขิตปริญญา มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ kittin.likitparinya@gmail.com

"บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจริยปรัชญาเรื่องสงครามที่ชอบธรรม (Just war theory) ในส่วนแรกนำเสนอให้เห็นถึงที่มาที่ไปของมโนทัศน์ความชอบธรรมในสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลงลึกไปในรายละเอียดของทฤษฎีการเข้าสู่สงครามที่ชอบธรรม (Jus ad bellum) โดยที่แทรกเนื้อหาการถกเถียงในประเด็นต่างๆอันเป็นเสน่ห์ของวิชาปรัชญาเอาไว้ด้วย

ลำดับถัดมาบทความชิ้นนี้นำเอาทฤษฎีดังกล่าว (Jus ad bellum) มาใช้เปรียบเทียบกับการสงครามในประวัติศาสตร์ไทย กล่าวคือการสงครามกับเมืองจันทบูรของพระเจ้าตากสิน โดยเอกสารที่ใช้คือพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ(ธนบุรี) พระราชหัตถเลขา ไทยรบพม่า และมีเอกสารอื่น ๆ ใช้พิจารณาพระราชพงศาวดารอีกที่ อาทิเอกสารหมิงสี่ลู่ – ซิงสี่ลู่ เป็นต้น สิ่งที่น่าสนใจสำหรับงานค้นคว้าฉบับนี้มีว่า เหตุใดเนื้อหาของทฤษฎีสงครามที่ชอบธรรมตามธรรมเนียมทางความคิดของชาวพม่าตะวันตกนั้น กลับปรากฏในพระราชพงศาวดารในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างไม่น่าเป็นไปได้ ดังนั้นในส่วนสุดท้ายของงานจึงพยายามหาคำอธิบายที่ว่า ทำไมถึงปรากฏมโนทัศน์ดังกล่าวในประวัติศาสตร์ไทยได้ อย่างไรก็ตามงานค้นคว้าฉบับนี้จะขอทิ้งข้อเสนอสําหรับผู้ที่สนใจในประเด็นประวัติศาสตร์ความคิดดังกล่าวเอาไว้ด้วย

คำสำคัญ

สงครามที่ชอบธรรม ปรัชญาตะวันตก ประวัติศาสตร์ไทย พระเจ้าตากสิน ความชอบธรรม สงคราม

19-2 เมื่อนักสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์เริ่ม “ข้ามศาสตร์” แล้วนักวิทยาศาสตร์ล่ะ? จะทำอย่างไร?

ลิกขา สองคำขุม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ sikkhakid@gmail.com

"บทความนี้ต้องการจะตอบปัญหาว่า ความพยายามในการก้าวข้ามวิธีคิดแบบทวิลักษณ์ตามแนวทางการศึกษาแบบ ontological turn ของนักสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์จะสามารถเกิดขึ้นในกระบวนทัศน์ของนักวิทยาศาสตร์ได้หรือไม่? อย่างไร? โดยข้อเสนอเบื้องต้นหรือบททดลองเสนอคือการรื้อสร้าง “ถ้อยคำ/การประกอบสร้าง/ภาพตัวแทน/อุดมการณ์”

เพื่อดึงนักวิทยาศาสตร์ออกจาก “ธรรมชาติ” และรับรู้การเป็นส่วนหนึ่งของ “สังคม/วัฒนธรรม” จากกรณีศึกษาการแบ่งแยกความหมายของ “วิทยาศาสตร์” ออกเป็น “วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์” และ “วิทยาศาสตร์ประยุกต์” ของนักวิทยาศาสตร์ไทยในปี พ.ศ. 2471-2509 โดยอาศัยมโนทัศน์ Boundary-work ของ Thomas F. Gieryn นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน เพื่อชี้ให้เห็นว่าการศึกษา “วิทยาศาสตร์/นักวิทยาศาสตร์/วงการวิทยาศาสตร์” ในมุมมองสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะความพยายามปรับเปลี่ยนวิถีคิดทางภววิทยาของวงการสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์นั้นไม่ได้ส่งผลต่อกระบวนทัศน์ของวงการวิทยาศาสตร์แต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากการวางนโยบายและปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามแนวทาง Thailand 4.0 ที่ให้ความสำคัญกับการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน"

คำสำคัญ

นักสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์, นักวิทยาศาสตร์, ontological turn, boundary-work, paradigm shift

19-3 บาร์ิสต้า (หญิง): ชีวิตการทำงาน และเพศภาวะ

วีรภัทร เคนบุบผา สังกศวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์weerapat.kenbubpa@gmail.com

"กระบวนการเข้าสู่อาชีพบาร์ิสต้า (Barista) ของผู้หญิง และความสัมพันธ์ระหว่างเพศภาวะและชีวิตการทำงานของบาร์ิสต้า เป็นคำถามสำคัญของงานศึกษานี้ โดยอาศัยมโนทัศน์ของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic interaction theory) แนวคิดเพศภาวะ (Gender) และทุน (Capital) เพื่อเป็นกรอบในการศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) ผ่านการถ่ายทอดเรื่องราวของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นบาร์ิสต้าหญิงในพื้นที่อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 9 คน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงมีกระบวนการเข้าสู่อาชีพบาร์ิสต้าที่เป็นขั้นตอน นับตั้งแต่คุณสมบัติในการสมัคร การคัดเลือก การบรรจุ ไปจนถึงกระบวนการพัฒนาตัวตนผ่านการขัดเกลาและสั่งสมทุนประเภทต่าง ๆ ขององค์กร จนกลายเป็นบาร์ิสต้าที่องค์กรคาดหวัง

ซึ่งในการสวมบทบาทของบาร์ิสต้าหญิง จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ การจัดการภาพประทับใจ และการต่อรองกับบุคคลรอบข้าง

สำหรับร้านกาแฟแห่งนี้ เป็นองค์กรที่ให้ความเท่าเทียมสำหรับทุกคน โดยพิจารณาจากศักยภาพและความสามารถ ที่ปราศจากมุมมองเรื่องเพศภาวะทั้งในกระบวนการคัดเลือกและการพัฒนาพนักงาน กระนั้นก็ตาม ในพื้นที่ของงานศึกษา ยังพบอำนาจปิตาธิปไตยของบาร์ิสต้าและลูกค้าเพศชาย ซึ่งได้แสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของความเป็นชายต่อผู้หญิงกลุ่มหนึ่ง ที่ดำรงบทบาทของความเป็นหญิงในฐานะบาร์ิสต้าหญิง ทั้งนี้ พวกเขาจะต้องนำทุนทางวัฒนธรรม และทุนสัญลักษณ์ที่ได้สั่งสมไว้ ออกมาปรับใช้หรือต่อรองในสถานการณ์ต่าง ๆ ของการทำงาน"

คำสำคัญ

บาร์ิสต้า, กระบวนการเข้าสู่อาชีพ, เพศภาวะ, ทุน, การจัดการภาพประทับใจ

19-4 กีฬาเพาะกายกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน

สิทธา พสุพันธ์ สังกมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ topsittha@gmail.com

"บทความนี้ศึกษาวิถีปฏิบัติในการเสริมสร้างกล้ามเนื้อของนักกีฬาเพาะกายและบทบาทของระเบียบของกีฬาเพาะกายที่ส่งผลการดำเนินชีวิต และความคิดที่ต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุม จากกีฬาชนิดนี้ โดยใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการออกกำลังกายของนักเพาะกายผู้ออกกำลังกายทั่วไปในโรงยิม การแข่งขันเพาะกายรายการ Latchford classic 2017 และข้อมูลเชิงอัตชีวประวัติที่ผู้เขียนเคยฝึกเพาะกายเป็นระยะเวลาประมาณ 5 ปี โดยใช้แนวคิดด้วยเรื่องทุน (capital) และ กรงเหล็ก (iron cage) เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการปรับปรุงร่างกายที่เอื้อให้มนุษย์สามารถแสวงหาผลประโยชน์จากทุนทางกายภาพ แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้น แนวทางการปฏิบัติของกีฬาเพาะกายเข้ามาจำกัดวิถีประจำวันอย่างเลี่ยงไม่ได้

ผลการศึกษาพบว่า กระแสการรักสุขภาพและวิทยาศาสตร์การกีฬาที่ทำให้ผลของการออกกำลังกายสามารถแสดงออกผ่านตัวเลขที่ชี้วัดได้ (เช่นการคำนวณแคลอรีที่มีอาหารในแต่ละวัน และการควบคุมไขมันร่างกาย เพื่อให้ร่างกายออกมา "ลีน" ที่สุดเท่าที่จะทำได้) ทำให้คนหันมากับรูปร่างมากขึ้น แต่ด้วยวิถีการปฏิบัติที่ต้องฝึกร่างกายอย่าง "ถูกต้อง" และเป็นระบบ ต้องควบคุมสิ่งที่บริโภคโดยคำนึงหลักโภชนาการอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้ออกกำลังกายชนิดนี้ต้องมีการดำเนินชีวิตแตกต่างจากคนทั่วไปในสังคม จนวิถีปฏิบัตินี้ก็กลับมาควบคุมการดำเนินชีวิตอย่างเคร่งครัด จนกลายเป็นชีวิตที่ขังชีวิตอย่างดัดไม่หลุด

บทความนี้ต้องการเสนอว่า กระบวนการอย่างฝึกร่างกายด้วยวิถีปฏิบัติกีฬาเพาะกายอันเป็นระบบ เพื่อตอบสนองให้ได้ร่างกายตามออกมาดีดูตามความปรารถนา กลับมาเป็นเสมือนกรงชีวิตที่ต้องดำเนินอย่างเป็นระบบของคนในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ

ระเบียบแบบแผนกีฬาเพาะกาย การควบคุม วิถีการบริโภค ความแปลกแยก